

BEELDENSTORM EN ANDERE TROEBELEN

OOK KOEDIJKERS VERHOORD DOOR DE RAAD VAN BEROERTEN

Op last van de Hertog van Alva won de Raad van Beroerten in 1567 in Alkmaar en omliggende dorpen informatie in over personen, die betrokken waren geweest bij de Beeldenstorm of de daarmee verband houdende troebelen, dus ook in Koedijk...

RAAD VAN BEROERTEN

Enige gevolgen van de opkomst van het protestantisme waren godsdienstige beroering, hagepreken en de Beeldenstorm. Deze opstand van overtuigde calvinisten begon op 10 augustus 1566 te Steenvoorde in de Zuidelijke Nederlanden, het huidige België, breidde zich uit over de gehele

Alva zit de Raad van Beroerten voor

Nederlanden en dreigde te ontaarden in een sociale revolutie en algemene plundering van de rijken. Ook in onze streek vonden deze troebelen plaats.

Nadat de Spaanse bezetter, de katholieke kerk vertegenwoordigende, het gezag weer in handen had en de gemoederen weer wat tot rust waren gekomen, wilde men de opstandelingen gaan berechten, waartoe de Raad van Beroerten werd opgericht.

De Raad van Beroerten, door de bevolking ook vaak Bloedraad genoemd, werd in september 1567 door de Hertog van Alva opgericht voor dit onderzoek en kon voorstellen tot berechting over te gaan van die personen, die in de Nederlanden ook maar enigszins betrokken waren geweest bij de Beeldenstorm of de daarmee verband houdende troebelen.

De Raad was samengesteld uit een aantal rechtsgeleerden en edelen uit de Nederlanden en enige Spanjaarden. De Spaanse hertog van Alva was de voorzitter.

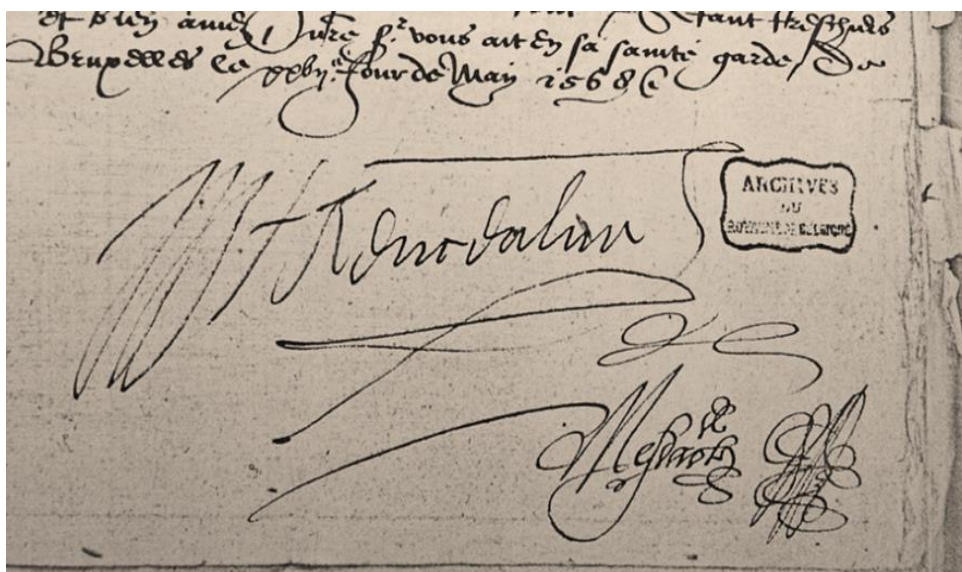
De Raad diende Alva van advies over de juridische motivering en grondslag van de op diens gezag en in diens naam gevelde vonnissen, waarbij talrijke doodstraffen en verbeurdverklaringen werden uitgesproken.

Ook in Alkmaar en omliggende dorpen werd door de Raad informatie over deze tijd ingewonnen. Deze informatie werd in 1567 vastgelegd en de rapporten hiervan zijn bewaard gebleven

VERHOREN IN KOEDIJK

JAN VREDERICXZ

Allereerst wordt Jan Fredericxz, pastoor van Koedijk, verhoord. Hij verklaart 31 jaren oud te zijn en al zo'n 6 jaar het pastoorschap van Koedijk te hebben bediend. In deze tijd zijn bepaalde "nieuwigheden" in de religie ontstaan in de provincie Holland. Overigens niet alleen in Holland, hij heeft er ook van gehoord, dat dit in andere streken van de Nederlanden het geval was.

Handtekening van Don F.A. duc d'Alve
(Don Fernando Alvarez de Toledo, hertog van Alva)

In Koedijk, binnen zijn parochie, zijn diverse calvinisten heimelijk de nieuwe leer komen prediken en volgens zijn verklaring zijn dit geweest ene Pieter Diericxz, pastoor van Nieuwe Niedorp, tegenwoordig afwezig en voortvluchtig, en een zekere Jan Jordensz, pastoor geweest zijnde te Petten, welke beide personen, geboortig uit Schoorl, afvallige priesters zijn.

Bovendien heeft ene Pieter Cornelisz Corffmakere, geboortig uit Alkmaar, als leek zijnde, heimelijk de leer van Calvijn gepredikt in Koedijk.

Verder zijn de kerk en de beelden in de kerk ongeschonden gebleven, aldus de pastoor en heeft hij ononderbroken zijn dienst gehouden in de kerk, uitgezonderd een periode van drie weken tijdens het hoogtepunt van de onlusten, de "Gheuserije" genaamd.

Dan verklaart hij nog dat er drie lieden zijn, die naar aanleiding van de "nieuwigheden in de religie"

thans afwezig zijn en zich verscholen houden. Dit zijn Bouwen Jansz, Pauwel Cornelisz en Adriaen Eggelensz en dat zij gehuisvest zijn geweest bij Heijn Jan Woutersz, of bij de oude Jan Heijnsz, hoewel hij dit laatste alleen van horen zeggen heeft.

Hij verklaart voorts dat Jacob Willemsz, die kapelaan te Koedijk was, zijn priesterlijke staat en de oude “kersten” religie heeft verlaten en is toetreden tot de sekte van Calvijn. Voorts heeft deze persoon zich een kwart jaar ten huize van Heijn Jan Wouters opgehouden, dit tot groot schandaal van de gehele gemeente daar, zonder dat hij, de afvallige, zelf heimelijk of in het openbaar heeft gepredikt.

Heijn Jan Woutersz heeft hem beloofd zijn leven te beteren en voortaan, zoals andere katholieke personen, ter kerke te komen. De pastoor hoopt, dat hij deze belofte na zal komen.

Tenslotte verklaart hij nog, dat de tegenwoordige schout en schepenen van Koedijk, zonder enige twijfel goede katholieke lieden zijn en dat de baljuw van Koedijk, genaamd Bertelmeeus van Teijlingen, ook schout van Alkmaar is.

MATHIJS EVERTSZ

Mathijs Evertsz, schout van Koedijk, oud omtrent 55 jaren, verklaart dat hij ongeveer een half jaar geleden binnen de parochie van Koedijk is komen wonen en vanaf die tijd ook het schoutambt heeft uitgeoefend. Wat voor deze tijd gebeurd is betreffende de “nieuwigheid in de religie”, kan hij dus niet zeggen en hij verwijst naar Bertelmeeus van Teijlingen, baljuw van de parochie van Koedijk en schout van Alkmaar.

Ook weet hij niet of er naar aanleiding van de gebeurtenissen thans ingezetenen van het dorp afwezig of voortvluchtig zijn.

BERTELMEEUS VAN TEIJLINGEN

Ten slotte verklaart Bertelmeeus van Teijlingen, baljuw van Koedijk, oud omtrent 49 jaren, dat hij het baljuwschap al 15 jaar heeft uitgeoefend, maar dat hij niet in Koedijk, maar in Alkmaar heeft gewoond.

Tegenwoordig is hij schout van Alkmaar, alwaar wel de rechtszaken van Koedijk worden gehouden. Hierdoor weet hij van de nieuwigheden in de religie van de laatste twee jaren in de provincie Holland en dat er diverse nieuwe leraren van de sekte van Calvijn heimelijk in het dorp Koedijk hebben gepredikt.

Waar gepredikt was, wist hij niet, maar van horen zeggen zou dit bij Jan Heinessone, wonende op het Noordeinde van Koedijk zijn geweest en het is hem ook onbekend of er nog personen afwezig en op de vlucht zijn.

Van de tegenwoordige schepenen van Koedijk weet hij niets anders te melden, dan dat het deugdzame en eerlijke lieden zijn en goede katholieken.

Of er ook leden van de sekte van Menno (Bedoeld wordt volgelingen van Menno Simons uit Witmarsum, de latere Doopsgezinden) in Koedijk woonachtig zijn, is hem ook niet bekend. Wel weet hij dat de ingezetenen van deze parochie regelmatig de dienst Gods bezoeken.

Cor Visser

Bronnen: RANH Haarlem, Toegang 151, inventaris 518